

Кавтиш О.П.,
кандидат економічних наук,
доцент кафедри економіки і підприємництва
факультету менеджменту та маркетингу,
Національний технічний університет України
«Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського»

Канар М.О.,
магістр факультету менеджменту та маркетингу,
Національний технічний університет України
«Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського»

НАУКОВІ ПІДХОДИ ДО СУТНОСТІ УПРАВЛІННЯ ФІНАНСОВИМ ПОТЕНЦІАЛОМ ПІДПРИЄМСТВА

Кавтиш О.П., Канар М.О. Наукові підходи до сутності управління фінансовим потенціалом підприємства. У статті проаналізовано основні підходи до визначення сутності управління фінансовим потенціалом, де серед основних виділено системний, процесний, цільовий та функціональний. Виявлено взаємозв'язок між виділеними підходами. Обґрунтовано необхідність під час дослідження сутності управління фінансовим потенціалом враховувати вихідні положення усіх вищенаведених наукових підходів, що доповнюють і уточнюють один одного.

Ключові слова: фінансовий потенціал, управління фінансовим потенціалом, наукові підходи, сутність.

Кавтиш О.П., Канар М.А. Научные подходы к сущности управления финансовым потенциалом предприятия. В статье проанализированы основные подходы к определению сущности управления финансовым потенциалом, где среди основных выделены системный, процессный, целевой и функциональный. Выявлена взаимосвязь между выделенными подходами. Обоснована необходимость при исследовании сущности управления финансовым потенциалом учитывать исходные положения всех вышеприведенных научных подходов, которые дополняют и уточняют друг друга.

Ключевые слова: финансовый потенциал, управление финансовым потенциалом, научные подходы, сущность.

Kavtysh O.P., Kanar M.O. Scientific approaches to an entity of control of the financial capacity of the enterprise. In the article basic approaches to determination of an entity of control of financial potential where among the mains it is selected system, process, target and the functional are analyzed. It is revealed interrelation between the allocated approaches. Need at a research of essence of management of financial potential to consider the starting positions of all scientific approaches given above supplementing and specifying each other is proved.

Key words: financial potential, control of financial potential, scientific approaches, entity.

Постановка проблеми. Ефективне функціонування підприємства залежить від фінансового потенціалу. В результаті підвищення фінансового потенціалу відбувається поліпшення як економічних умов загалом, так і економічної спроможності підприємства та адаптації його в ринкових умовах.

Діяльність вітчизняних підприємств свідчить про низьку ефективність управління фінансовим потенціалом. Згідно з даними Державної служби статистики України [1] джерелами фінансування підприємств залишаються переважно власні кошти (94,9% у 2016 р.). При цьому поступово зростають значення міжнародних індексів, а саме індексів конкурентоспроможності, економічної свободи, глобального індексу інновацій, індексу легкості ведення бізнесу. Значення цих індексів є системними та охоплюють багато напрямів та складових, які не завжди спроможні до швидких змін. Зміна міжнародних показників свідчить про неможливість залучення додаткових інвестицій до розвитку підприємства. Зниження залучення додаткових

коштів свідчить про погіршення показників фінансового стану вітчизняних підприємств і зниження їх фінансового потенціалу, що спричиняє обмеження можливостей щодо залучення фінансових ресурсів.

Через це значну увагу слід приділити саме управлінню фінансовим потенціалом як найбільш складному та значущому елементу системи управління діяльністю підприємства. Таким чином, розглянута в роботі проблема має велику актуальність в умовах сучасних ринкових відносин та відіграє величезну роль у функціонуванні кожного окремого підприємства безпосередньо.

Нині невирішеним та дискусійним залишається питання виявлення та застосування у діяльності підприємства такого наукового підходу до управління фінансовим потенціалом, який дасть можливість раціонально формувати, розподіляти наявні у підприємства фінансово-економічні ресурси в натуральній та грошовій формах з урахуванням їх якості та ефективності їх використання разом з відповідними можливостями використання у господарській діяльності.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питанню сутності фінансового потенціалу присвячені роботи таких науковців, як, зокрема, Є.В. Попова, В.Ю. Катасонова, В.М. Родіонова, Е.А. Неживенко, Л.С. Сосненко, М.А. Федотова, О.С. Федорин, М.Т. Шафіков. Управління фінансовим потенціалом розглядається в роботах А.І. Бородіна, М.М. Шаши, О.С. Белокрилової «Теоретичні аспекти управління фінансовим потенціалом підприємства», Л.С. Васильєва, М.В. Петровської «Оцінка фінансового потенціалу організації» та інших економістів.

Формулювання цілей статті. Метою статті є розкриття сутності наукових підходів до визначення сутності управління фінансовим потенціалом підприємства.

Виклад основного матеріалу. Фінансовий потенціал є об'єктом управлінського впливу. Під фінансовим потенціалом у літературі розуміють сукупність фінансової спроможності та можливостей підприємства. Проте аналіз наукових підходів, представлених у літературі, до визначення фінансового потенціалу, показує, що однозначного тлумачення фінансового потенціалу нині не існує, тому це питання залишається дискусійним.

Прийнято виділяти кілька підходів до розуміння сутності фінансового потенціалу підприємства [2, с. 124; 6; 7].

1) Ресурсний підхід (Н.Д. Стахнів, О.В. Бражко, Н.О. Гнип, В.Г. Боронос та інші вчені). За такого підходу фінансовий потенціал розглядається як сукупність фінансових ресурсів або як основа для формування економічного потенціалу.

2) Результативний підхід (А.І. Агєєв, С.Г. Кудешова, Б.В. Куроєдов, О.В. Немкова, А.В. Трофимчук, І.В. Руда та інші науковці). Цей підхід заснований на визначенні фінансового потенціалу як результату отримання потенційних доходів, здатності нарощувати капітал підприємства та управляти ним.

3) Стратегічний (цільовий) підхід. До числа вчених-економістів, які застосовують зазначений підхід, можна віднести Л.С. Сосненко, Р.А. Білоусова, І.А. Гуніна та інших. За такого підходу під фінансовим потенціалом підприємства розуміється сукупність ресурсів і резервів, здатність компанії забезпечувати своє довгострокове функціонування та досягнення цілей на основі використання системи ресурсів (з урахуванням особливостей будови системи, кількості та якості ресурсів). Такий підхід наголошує на виявленні фінансових можливостей як невід'ємної частини формування фінансового потенціалу.

Отже, під фінансовим потенціалом підприємства будемо розуміти сукупність фінансових ресурсів та можливостей організації, джерел їх формування та напрямів використання, сукупність умов здійснення грошового обігу, формування фінансових відносин у процесі фінансово-економічної діяльності організації, використання можливостей системи фінансових ресурсів для вирішення поточних та стратегічних завдань, які орієнтовані на стале функціонування та розвиток суб'єкта господарювання, а також нарощення загального економічного потенціалу та конкурентоспроможності. Фінансовий потенціал обумовлений наявністю тісного взаємозв'язку між його складовими елементами, кожен з яких робить свій внесок у розвиток потенціалу підприємства.

Фінансовий потенціал – це об'єктна складова загального потенціалу підприємства. Він має власну

структуру. Основу структури фінансового потенціалу підприємства складають фінансові ресурси та інвестиційні можливості. Зокрема, фінансові ресурси можна визначити як доходи та грошові накопичення, які утворюються під час розподілу та перерозподілу ВВП; кошти, спрямовані на основні та оборотні активи, які забезпечують безперервність руху грошових потоків та використовуються для забезпечення діяльності суб'єктів; фонди, які формуються підприємствами та використовуються для розширеного відтворення.

Можливості підприємства створюють основу управління фінансовими ресурсами та встановлення відповідного взаємозв'язку з іншими складовими економічного потенціалу. Вони закладають основу накопичення, розподілу, використання фінансових ресурсів з метою забезпечення стійкості, розвитку та конкурентоспроможності підприємства.

Виходячи з вищевикладеного, можемо сказати, що основою структури фінансового потенціалу підприємства є фінансові ресурси, які разом з відповідними компетенціями дають змогу підприємству отримувати бажані короткострокові та довгострокові результати, досягати поставлених цілей та виконувати покладені на них функції в економічній системі, забезпечуючи процес суспільного відтворення, її динамічну її стійкість. Таке його визначення дає підставу говорити про необхідність під час дослідження структури фінансового потенціалу враховувати вихідні положення усіх вищенаведених наукових підходів, що доповнюють і уточнюють один одного, а отже, фінансовий потенціал є об'єктом управління на рівні підприємства та підлягає оцінюванню для встановлення його стану та напрямів розвитку підприємства [8, с. 206–212]. Тому для отримання максимально можливого ефекту фінансового потенціалу потрібно управляти ним за допомогою сучасного інструментарію фінансового менеджменту, що має бути втіленим у фінансовій політиці підприємства та загальній стратегії його розвитку.

Аналіз наукової літератури [3, с. 71–77; 4, с. 105–112; 6; 7] свідчить про те, що на сучасному етапі розвитку теорія та практика управління фінансовим потенціалом підприємств базується на використанні системного, функціонального, процесного та цільового науково-методичних підходів. Системний підхід орієнтований на опис та характеристику управління фінансовим потенціалом як підсистеми управління економічним потенціалом загалом. Використання такого підходу дасть змогу розглянути та оцінити структуру управління фінансовим потенціалом, характеристики діяльності підприємства та взаємозв'язок між ними. Процесний підхід передбачає визначення взаємодії бізнес-процесів та механізмів управління. Цільовий підхід орієнтований на визначення управління потенціалом через сукупність цілей-результатів, визначає управління фінансовим потенціалом як процес ефективної адаптації потенціалу до вимог цільового зовнішнього середовища, а також забезпечує розробку структури цілей відповідно до внутрішніх можливостей підприємства. Функціональний підхід орієнтований на уточнення та комплексну характеристику функціонального спрямування управління.

Таке виокремлення підходів до управління фінансовим потенціалом робить його предметом наукового аналізу, результати якого дають змогу більш глибоко

Наукові підходи до визначення сутності управління фінансовим потенціалом підприємства

Підхід	Представники	Визначення
Системний	В.В. Бочаров	Характеризує систему управління фінансовим потенціалом як організаційну структуру управління, підсистему управління з можливістю прийняття рішень та цілеспрямованістю на результат.
Процесний	О.В. Ізрайлева, Н.С. Краснокутська	Розглядає фінансування, рух фінансових коштів, формування фінансових відносин, оптимізацію фінансових потоків.
Цільовий	І.М. Рєпіна, О.С. Федонін	Визначає структуру цілей управління фінансовим потенціалом.
Функціональний	Г.А. Семенов	Орієнтований на об'єднання напрямів у процесі управління фінансовими ресурсами та можливостями.

розуміти економічний зміст управління, а також його об'єкта, а саме фінансового потенціалу. Водночас їх використання окремо один від одного з позицій практики значно обмежує виявлення змін в управлінні фінансовим потенціалом та самому потенціалі в процесі еволюції підприємства як відкритої системи та підсистеми економіки, пошуку шляхів підвищення результативності та загалом організації управління фінансовим потенціалом.

На основі аналізу літературних джерел [3, с. 71–77; 4, с. 105–112; 6; 7] наведемо узагальнення підходів до визначення сутності управління фінансовим потенціалом (табл. 1).

Управління фінансовим потенціалом має охоплювати процеси його формування, використання та розвитку. Організація формування фінансового потенціалу підприємства повинна бути спрямована на пошук стратегічних можливостей та ресурсів для підвищення конкурентоспроможності суб'єкта господарювання, виявлення резервів його потенціалу [5]. Управління використанням фінансового потенціалу має бути орієнтоване на залучення до роботи ресурсів, виявлених під час аналізу потенційних можливостей, які з якихось причин не були реалізовані. Розвиток фінансового потенціалу – це його нарощування за рахунок резервів, поліпшення фінансових і техніко-економічних показників.

Саме тому, на наш погляд, нині існує необхідність комплексного використання зазначених підходів. Базовим має бути саме системний підхід, адже він дасть змогу виявити структуру та зміст управління фінансовим потенціалом, його взаємозв'язки та взаємозалежності з іншими підсистемами управління. Накладання на нього процесного підходу дасть можливість

визначити закономірності протікання бізнес-процесів управління, а цільовий – ставити задачі за процесами та коригувати напрями раціонального управління складовими фінансового потенціалу для забезпечення реалізації ефективної діяльності підприємства. Функціональний підхід дасть змогу визначити необхідність перегляду функцій управління за процесами та елементами фінансового потенціалу для отримання максимального ефекту. Такий підхід здатен забезпечити формування умов раціональної та швидкої адаптації, оптимізувати використання інструментарію управління та вдосконалити відповідні механізми, розвинути підходи до оцінювання ефективності управління фінансовим потенціалом. Використання комплексного підходу до управління фінансовим потенціалом дасть змогу створити систему, яка складається зі структури взаємопов'язаних компонентів, управління якими здійснюється як окремий процес.

Висновки. На основі аналізу основних наукових підходів до визначення сутності управління фінансовим потенціалом, а саме системного, процесного, цільового та функціонального, обґрунтовано, що у процесі практичного застосування вони мають використовуватись одночасно (комплексно), оскільки розкривають основи управління фінансовим потенціалом під різним кутом зору.

Визначено, що комплексний підхід до управління фінансовим потенціалом підприємства дасть змогу здійснювати його безпосередню реалізацію шляхом взаємозгодження стратегії та тактики управління. Поєднання зазначених підходів до управління забезпечить ефективне управління фінансовим потенціалом, що дасть змогу ефективно функціонувати підприємству загалом.

Список використаних джерел:

1. Дані щодо кількості збиткових підприємств та структури джерел фінансування інноваційної діяльності: аналітичні дані Державної служби статистики України. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua>.
2. Организационный потенциал предприятия: учебное пособие / сост.: В.Н. Лазарев, Е.В. Пирогова, М.В. Кангро. Ульяновск: УлГТУ, 2016. 190 с.
3. Тяпкина М.Ф., Ильина Е.А. Подход к управлению финансовым потенциалом предприятия. Вестник НГУЭУ. 2016. № 1. С. 71–77.
4. Григораш О.В. Управление экономическим потенциалом торговых предприятий. Экономика и организация управления. 2012. № 2 (12). С. 105–112.
5. Чеботаев А.С. Финансовый потенциал предприятия: понятие, оценка, методы измерения и повышения. Экономика и социум. 2017. Ч. 2. № 1 (32). С. 1853–1857. URL: [http://iupr.ru/domains_data/files/sborniki_jurnal/Zhurnal%20_1\(32\)%202017%202.pdf](http://iupr.ru/domains_data/files/sborniki_jurnal/Zhurnal%20_1(32)%202017%202.pdf).
6. Николаевская О.А. Оценка финансового потенциала промышленного предприятия. Управление экономическими системами. 2013. № 52 (4). URL: <http://uecs.ru/uecs52-522013/item/2092-2013-04-16-06-06-18>.
7. Журова Л.И. Финансовый потенциал экономической системы: структура и методика оценки. Современные проблемы науки и образования. 2013. № 2. URL: <http://www.science-education.ru/ru/article/view?id=8683>.
8. Канар М.О., Кавтиш О.П. Наукові підходи до визначення структури фінансового потенціалу підприємства. Сучасні проблеми економіки і підприємництва. 2016. Вип. 18. С. 206–212.